معاون علمی رئیس جمهور خبر داد:

همکاری‌های فناورانه ایران و ۳ کشور آفریقایی در حوزه‌های سلامت، منابع و کشاورزی

معاون علمی، فنـــاوری و اقتصـــاد دانش‌بنیان رئیس‌جمهور مهم‌ترین محور سفر رئیس‌جمهور به سه کشـــور آفریقایی را توسعه همکاری‌های فناورانه و نوآورانه بر سه بخش «سلامت»، «منابع» و «کشاورزی» عنوان کرد و گفت: کمک ایران به کشورهای آفریقایی در راستای تکمیل زنجیره‌های ارزش و ارتقای تاب آوری فناورانه است.

آیت الله سید ابراهیم رئیسی رئیس جمهوری اسلامی ایران با هدف گسترش تعاملات و همکاری‌های اقتصادی، فناورانه و راهبردی بامداد چهارشنبه ۲۱ تیرماه سفر خود به سه کشور زیمبابوه، کنیا و اوگاندا را آغاز کرد. تقویت روابط راهبردی، امضای ۲۱ توافق‌نامه و سند همکاری، رفع موانع مبادلات تجاری از محورهای این سفر سه روزه بود. یکی از سرفصل‌ها و محورهای مهم همکاری در این ســفر، توسعه و تقویت تبادلات علمی، فناوری ، ایجاد بازارهــا و تقویت ظرفیت‌های صادراتی برای شرکت‌های دانش‌بنیان و همکاری در پروژه‌های پژوهشی، فناورانه و شرکت‌های مشترک بود.

براســاس گزارش معاونت علمی، فنــاوری و اقتصاد دانش بنیان ریاست جمهوری، روح الله دهقانی فیروزآبادی که آیت الله رئیســی را در این سفر همراهی کرد با تبیین راهبردها و دســتاوردهای علمی این سفر اظهار داشت: فناوری و نوآوری به عنوان اصلی‌ترین محور و موضوع گفت‌وگوها در این سفر ســه روزه بود، با توجه به ظرفیت‌ها و فرصت‌هایی که در قاره آفریقا وجود دارد، یکی از سیاست‌های محوری دولت سیزدهم، همکاری با کشــورهای آفریقایی است چرا که ظرفیت‌های بســیار خوبی برای تبادل و همکاری‌های چندجانبه علمی، فناوری و اقتصادی، توسعه بازارهای محصولات ایران و خلق ارزش افزوده بالا وجود دارد.وی با بیان اینکه ســفر سه روزه رئیس جمهور به سه کشور غرب آفریقا، بیشتر با هدف ارتقای همکاری‌های فناورانه و اقتصادی انجام شد، خاطرنشان کرد: توسعه روابط خارجی یکی از سیاست های جدی دولت سیزدهم است و در این میان همکاری و توجه به کشورهایی که کمتر به ظرفیت‌های آنها توجه و تمرکز شده، در اولویت‌های دولت قرار دارد.معاون علمی، فناوری و اقتصاد دانش‌بنیان رئیس جمهور ادامه داد: با توجه به ظرفیت‌های بسیار خوب کشورهای غرب آفریقا، برنامه‌ای فشــرده و جامع در قالب سفری سه روزه به کشــورهای کنیا، زیمبابوه و اوگاندا انجام شد که از تعاملات تجاری تا دیدار با ایرانیان مقیم این کشورها را شامل می شد این سفر در عین فشردگی، ثمرات ارزنده ای داشت که امیدوارم برکات و ثمرات آن در متن زندگی جامعه پدیدار شود. دهقانی فیروزآبادی، قاره آفریقا را یکی از ظرفیت‌مندترین نقاط جهان برای تعاملات فناورانه و معرفی دستاوردهای ایران در این حوزه دانست و گفت: آفریقا به عنوان کهن‌سال ترین و ثروتمندترین قاره جهان، مملو از فرصت‌های ویژه زیرزمینی و سرزمینی از جمله معادن، کشاورزی، غذا و سایر حوزه های راهبردی است. با توجه به ارزش بالای این منابع، کشورهای غربی اجازه ورود فناوری و پیشرفت را به کشورهای آفریقایی نداده و کمتر فضایی ایجاد کرده‌اند تا کشورهای آفریقایی استقلال منابع، استقلال اقتصادی و پیشرفت فناورانه داشته باشند. برای کشوری مثل ایران که روابط دیرینه و ظرفیت‌های بسیار خوب فناورانه دارد، این ظرفیت بسیار خوب و ارزنده‌ای برای صادرات محصولات فناورانه به آفریقا است. وی با بیان اینکه مهم‌ترین محور و هدف سفر رئیس‌جمهوری به آفریقا نیز بر مدار توسعه همکاری‌های فناورانه و نوآورانه بود، یادآور شد: در صدر گفت‌وگوها و تعامل با رؤسای جمهور کنیا و اوگاندا، مباحث و موضوعات فناورانه قرار داشــت. بیــش از ۵۰ درصد گفت‌وگوهــا حول محور همکاری‌های فناورانه می‌چرخید که این موضوع، علاقمندی کشورهای آفریقایی به بهره‌مندی از ظرفیت‌های دانشی، فناورانه و محصولات و خدمات دانش‌بنیان ایران را نشان می‌دهد.رئیس بنیاد ملی نخبگان، آگاهی جامعه آفریقا از ضرورت خلق ارزش افزوده و تکمیل زنجیره‌های ارزش را یکی از فرصت‌های خوب برای حضور ایران در بازار این کشورها دانست و افزود: با توجه به توسعه فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطاتی کشورهای آفریقایی و بیداری مردم در عصر اطلاعات، متوجه شــده‌اند که باید از خام فروشی منابع جلوگیری کنند، به صیانت و حفاظت از این منابع بپردازند، زنجیره های ارزش در کشورشان را تکمیل کنند و اقتصادشان را با تکیه به فناوری و نوآوری، توسعه دهند. این کشــورهای ثروتمند مملو از فرصت و در حال توسعه هستند. دهقانی فیروزآبادی، منابع زیرزمینی، کشاورزی و امنیت غذا و سلامت را سه حوزه محوری همکاری‌های ایران و کشورهای آفریقایی با هدف تکمیل زنجیره‌هــای ارزش و خلق ارزش افزوده بیان کرد و گفت: با توجه به بررســی‌ها و تعاملاتی که صورت گرفته و مطالعاتی که انجام شــده، مشخص شد سه حوزه ظرفیت‌دار و بســیار خوب در آفریقا وجود دارد که منابع زیرمینی و معادن سرشار از مهم‌ترین این ظرفیت‌ها به شمار می‌رود، چرا که آفریقا از حیث منابع زیرزمینی، قاره‌ای غنی است؛ منابع سرشار نفتی و هیدروکربوری نیز در برخی از کشورهای آفریقایی، با سوار شدن فناوری می‌تواند زمینه‌ساز خلق ارزش افزوده قابل توجه و سرشــار باشدوی، کشاورزی و امنیت غذا را یکی دیگر از محورهای همکاری ایران بر محور فناوری و نوآوری ذکر کرد و اظهار داشت: ظرفیت‌های کشاورزی و منابع غنی غذایی یکی دیگر از ظرفیت‌های کشورهای آفریقایی است و این کشورها در حوزه تولید غذا، توانمندی‌های بسیاری دارند اما شاید بعضاً در جذب و توسعه بازار موفق نباشند که پیوند فناوری و نوآوری به این عرصه نیز می‌تواند ارزش آفرین و ثروت زا باشد. همچنین فناوری اطلاعات و ارتباطات، گردشگری و سلامت نیز از حوزه‌های دیگری به شمار می‌رود که ظرفیت‌های توسعه همکاری در آفریقا فراهم است.معاون علمی، فناوری و اقتصاد دانش‌بنیان رئیس‌جمهور ادامه داد: کمک ایران به این کشورها در راســتای تکمیل زنجیره‌هــای ارزش و ارتقای تاب آوری فناورانه اســت تا بتوانند حلقه‌های مفقوده فرآوری را تکمیل کنند، ارزش افزوده را خلق و محصول دارای ارزش افزوده را به بازار عرضه کنند.دهقانی، تجهیزات پزشکی و سلامت را یکی دیگر از حوزه‌های مورد علاقه کشورهای آفریقایی برای حضور فناورانه ایران دانست و افزود: حوزه دیگری هم که به صورت عمومی همه کشورها به سرمایه‌گذاری و توسعه فناوری در آن علاقه‌مند هســتند و ایران نیز دستاوردهای بسیار ارزشمندی را در این حوزه دارد، حوزه دارو، ســلامت و تجهیزات پزشکی است. در سال‌های اخیر، علاقمندی به توانمندی‌های ایران در حوزه سلامت به دلیل کیفیت بالا، قیمت پایین‌تر و نیز تامین نیازهای مردمان کشورهای مسلمان افزایش یافته است.وی با اعلام آمادگی ایران برای سرمایه‌گذاری فناورانه و همکاری با محوریت شرکت‌های دانش‌بنیان خاطرنشان کرد: در حال حاضر فرصت سرمایه‌گذاری به شکل سنتی و زیرساخت‌سازی در آفریقا را نداریم اما فرصت‌های سرمایه‌گذاری علمی، فناورانه و نوآورانه ایران بسیار بالا است و فناوری ایران با کیفیتی هم‌پای نمونه‌های خارجی، بسیار ارزان‌تر و بعضا با قیمتی تا ۲۰ برابر کمتر از مشــابه خارجی است و بنابراین اگر بتوانیم از فرصت ســرمایه‌گذاری فناورانه در آفریقا استفاده کنیم، می‌تواند یک ظرفیت خوب برای صادرات نرم با دستاوردهای بسیار بالا برای کشور به ارمغان بیاورد.

بیش از ۷۰ هزار نخبه از لحاظ توان نخبگی در کشور داریم

قائم مقام بنیاد ملی نخبگان گفت: بیش از ۷۰ هزار نخبه از لحاظ توان نخبگی در کشور داریم اما در عرصه مدیریت فضای ذهنی جوانان غفلت کرده ایم.

گردهمایی مستعدان و نخبگان سراسر کشور به همت بنیاد ملی نخبگان در قالب رویداد سرای امید با حضور قائم مقام بنیاد ملی نخبگان، سرپرست نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در بنیاد ملی نخبگان و جمعی از مستعدان برتر در حرم امام رضا علیه السلام برگزار شد.در این مراسم، ناصر باقری مقدم قائم مقام بنیاد ملی نخبگان با اشاره به تاکید مقام معظم رهبری در بحث اهمیت و توجه به نخبگان اظهار داشت: مبنای اهمیت به نخبگان را رهبری پایه گذاری کردند چنانکه شعار اقتصاد دانش بنیان نیز توسط رهبری مطرح شد و در ایجاد اقتصاد دانش بنیان، از نیروی انسانی و نخبه به عنوان یک محور مهم یاد کردندوی با اشاره به هدف گذاری طرح سرای امید برای امیدافزایی نخبگان کشور اظهار کرد: این طرح با هدف ارتباط دو سویه جامعه نخبگان و بنیاد ملی شکل گرفته و در طرح سرای امید اهدافی چون تجمیع نخبگان کشور و تشکیل فضای علمی، گفتگوی مستقیم و گسترش ارتباطات علمی اجرا مد نظر استوی با اشاره به تلاش های دشمنان برای مأیوس کردن جوانان این مرز و بوم اظهار داشت: دشمن همه مساعی خود را به کار گرفت تا ذهن جوانان نخبه و مستعد را نسبت به آینده ناامید کند و اگر جوانان هوشمندانه عمل کنند و مأیوس نشوند با تکیه بر پتانسیل خویش بسیاری از مشکلات کشور را حل خواهند کرد.باقری مقدم با اشاره به ایجاد ۹ هزار شرکت زایشی در کشور، گفت: با وجود این که این واحدها توانمند شده و محصولات متنوعی را تولید و صادر می کنند اما باز هم دشمنان در فضای رسانه ای و مجازی واقعیت‌ها را وارونه جلوه می‌دهند تا امید را از جوانان سلب کنندوی تصریح کرد: مقام معظم رهبری فرمودند طی ۳۰ سال گذشته ایران در بخش رتبه‌های علمی جایگاه خاصی نداشت ولی در حال حاضر رتبه‌های بسیار قابل توجهی دارد که ماحصل فعالیت های نخبگان در عرصه های مختلف است.قائم مقام بنیاد ملی نخبگان با اشاره به پیشرفت‌های ایران در عرصه‌های فناوری اظهار کرد: امروز ایران در عرصه پیشرفت های فناوری و فروش محصولات دانش بنیان فعال بوده و این مهم در سفرهای رئیس جمهور مشهود است.باقری مقدم با بیان اینکه در دوران جنگ ما وارد کننده سیم خاردار بودیم اما در حال حاضر کشورهای خارجی در صف خرید پهپادهای ایرانی هستند، اظهار کرد: در حال حاضر از نقطه واردات سیم خاردار به توسعه محصولات فناوری در سطح بالا رسیدیم، بیش از ۷۰ هزار نخبه از لحاظ توان نخبگی در کشور داریم اما در عرصه مدیریت فضای ذهنی جوانان غفلت کرده ایم.

قائم مقام بنیاد ملی نخبگان اظهار کرد: در بنیاد ملی نخبگان ۴ کار محوری را پیگیری می کنیم، نخستین محور بحث بکارگیری نخبگان است که احساس می کنند شغل مناسب آنها در کشور وجود ندارد و در این راستا در بخش دولتی و خصوصی اقداماتی شده که البته با وقفه‌هایی مواجه بوده که رفع خواهد شد و در بخش دولتی چند هزار نفر را مشغول فعالیت خواهیم کرد.باقری مقدم گفت: در بخش خصوصی و شرکت های دانش بنیان نیز برنامه های مختلف و متنوعی را با صنایع تدوین کردیم که در این برنامه ها حداقل یکهزار نفر از افراد مستعد و نخبه در بخش خصوصی بکارگیری خواهند شد.قائم مقام بنیاد ملی نخبگان با اشاره به اقدامات و تلاش های صورت گرفته برای تامین مسکن، نخبگان گفت: توجه به مسکن نخبگان در قالب تفاهم نامه هایی با دانشگاه های هر استان برای واگذاری زمین و ساخت مسکن در دستور کار قرار گرفته و پایان تابستان کلنگ نخستین برج مسکونی در دانشگاه شریف زده خواهد شدوی گفت: در حوزه بکارگیری مستعدان مقطع لیسانس و کارشناسی ارشد بورسیه صنعتی فعال شده و در حال حاضر بیش از یک هزار و ۵۰۰ بورسیه صنعتی توسط صنایع کشور فراهم شده است.

اجرای ۴۵۱ پروژه موفق تبادل فناوری در ستاد نانو

مدیرعامل شبکه تبادل ستاد نانو گفت: از سال ۱۳۹۵ تا کنون بیش از ٤ هزار تقاضا برای تبادل فناوری ارائه شده که در نهایت ٤٥١ پروژه موفق از آنها به دست آمده و ٦٠٠ پروژه نیز در جریان است.

ســید محمد امین علوی، مدیرعامل شبکه تبادل ســتاد نانو در نشست ستاد نانو با توسعه‌دهندگان محصولات نانو در بخش تجهیزات و ماشین‌آلات به معرفی نتایج عملکرد این شبکه طی سال‌های گذشته پرداخت و یادآور شد: از سال ۱۳۹۵ تا کنون بیش از ۴ هزار تقاضا برای تبادل فناوری ارائه شده که در نهایت ۴۵۱ پروژه موفق از آنها به دست آمده و ۶۰۰ پروژه نیز در جریان است.

به گفته وی برای برخی تقاضاهای کلیدی، فناوری مورد نیاز آن وجود ندارد؛ از این رو برنامه چالش فناوری «اینوتن» طراحی شده است.علوی خاطرنشان کرد: تا کنون ۷۰ فراخوان این برنامه منتشر شده و تعداد ۱۸۷۴ طرح دریافت شد که از این تعداد طرح دریافتی ۱۹۱ طرح به مرحله ساخت نمونه اولیه رسیده است و در حال حاضر ۲۴ چالش در جریان نیز در این شبکه وجود دارد.در ادامه علی‌اصغر نجیمی با اشاره به نقش توسعه تجهیزات در توسعه فناوری در کشور، گفت: در حال حاضر رویکرد سیاست‌های ستاد نانو، مساله محوری است و در این راستا ۱۴ ماموریت ویژه برای این ستاد تعریف شد.

نجیمی از ورود ستاد به زنجیره تامین بین صنایع بزرگ و در حال رشد خبر داد و تولید نانو کاتالیست‌ها را به عنوان یکی از مصادیق این روند عنوان کرد و یادآور شد: شرکت‌های تولیدی در سال‌های ۹۴ و ۹۵ برخی محصولات را با مهندسی معکوس ارائه کردند، اما در قدم بعد به سراغ نوآوری رفته و در فاز بعد محصولات خود را با نوآوری به بازار عرضه کردندوی تاکید کرد: این روند در مسیر سیاست خلق فرصت‌های جدید فناورانه و توانمندسازی صنایع است.احمدوند، سرپرست ستاد توسعه نانو نیز به تشریح چگونگی روبروشدن شرکت‌ها با مشوق‌های مالیاتی برای بهره‌برداری حداکثری از آن پرداخت و گفت: همواره تلاش کرده‌ایم در حوزه‌های مختلف با فعالان صنعت گفت‌وگو کنیم و در این نشست‌ها به دنبال گرفتن بازخورد از سوی مدیران شرکت‌ها هستیم، احمدوند با تاکید بر اینکه چندان علاقه‌ای به برنامه‌ریزی‌های شعاری نداریم، افزود: سعی می کنیم با گرفتن بازخورد از مدیران، برنامه‌ریزی عملی را دنبال کنیم.

طراحی سکوهای بومی بر مبنای ارزش اسلامی و ایرانی اولویت ما است

دبیر شورای عالی و رئیس مرکز ملی فضای مجازی گفت: طراحی سکوهای بومی بر مبنای ارزش‌های اسلامی و ایرانی از اولویت‌های ماست.

دکتر سیدمحمدامین آقامیری دبیر شورای عالی و رئیس مرکز ملی فضای مجازی در سفر به استان آذربایجان شرقی ضمن برگزاری اولین جلسه «شورای فضای مجازی استان» ابعاد و ضرورت‌های تحول در کشور متناسب با فضای مجازی را تبیین کردوی در اولین شورای فضای مجازی استانی در تبریز با تاکید بر اهمیت گستره فضای مجازی در زندگی مردم بر شکاف بین نسلی تأکید کرد و افزود: نزدیک به ۳۲ میلیون نفر کاربر بازی‌های رایانه‌ای داریم که این مهم نشانگر تفاوت دیدگاه نسلی و نوع سرگرمی در دهه‌های اخیر است.

آقامیری با اشاره به فرصت‌های اجتماعی و اقتصادی فضای مجازی در بخش دولتی تصریح کرد: تحول دیجیتال در دو حوزه سازمانی و بخشی باید در کشور پیاده سازی شود که این می تواند با تسهیل ارائه خدمات و شفاف سازی عملکرد دستگاه‌ها، فرصت‌ها و آثار اقتصادی و اجتماعی مطلوبی را به همراه داشته باشد.

دبیر شورای عالی فضای مجازی با تاکید بر نقش جدید مردم در رسانه‌های عصر فضای مجازی افزود: با توجه به تفاوت شیوه تولید و انتشار محتوا در فضای مجازی به دلیل تفاوت قالب‌ها و در آمیختگی قالب و محتوا، ما شاهد بازیگران با کارکردهای متنوع به صورت پراکنده و مردمی هستیم بنابراین در صورتی که این موضوع در کشور به درستی تبیین و برنامه‌ریزی شود می توانیم تحول جدی در حوزه نرم افزارهای فرهنگی داشته باشیم.

رئیس مرکز ملی فضای مجازی با اشاره به تغییر نقش مردم در عصر فضای مجازی از پذیرنده خدمت و مصرف کننــده محتوا به ارائه دهنده خدمت و تولید کننده محتوا، مردم را بازیگران اصلی در حکمرانی فضای مجازی دانســت و در خصوص نقش حاکمیت افزود: طراحی سکوهای بومی بر مبنای ارزش‌های اسلامی و ایرانی از اولویت‌های ماست و بر همین اساس باید در حوزه سرویس و خدمات مبانی فکری حکمرانی کشور در قالب‌ها تجسد و تبلور یابد.آقامیری با اشاره به اینکه حکمرانی سکوها سیاست جهانی تمامی دولت‌ها است، اظهار داشت: هر چقدر بتوانیم آموزش و سواد عمومی فضای مجازی را ارتقا داده و ابزارهای مورد نیاز در این حوزه را طراحی و تولید کنیم، امکان ارائه خدمات و محتوا توسط خود مردم را فراهم آورده‌ایم و حاکمیت بایستی مبانی فکری و ارزش‌های انقلاب اسلامی را در توسعه قالب‌ها و سکوهای بومی دنبال نمایدوی نقش حکومت در حکمرانی فضای مجازی را زمینه‌سازی و تسهیلگری برای کنش‌های مردمی دانست و گفت: حکمرانی باید شامل نقش فرهنگ سازی، آموزش و ارائه زیرساخت مناسب باشد و تولید محتوا یک کنش مردمی است، بنابراین باید هر استان بر اساس ظرفیت، نقاط قوت، ویژگی‌ها و فرهنگ بومی خود نهضت تولید محتوا ایجاد کند.آقامیری با اشاره به موضوعات کلانی که در شــورای عالی فضای مجازی برنامه‌ریزی شده است نقش شورای فضای مجازی استان‌ها را برنامه‌ریزی بومی و محلی بر مبنای سیاست‌های ملی دانست که بایستی در شوراهای استانی متناسب با ظرفیت‌های استان، برنامه‌ریزی و اجرا گردد. همچنین در خصوص رشد متوازن ابعاد فضای مجازی اعلام کرد: برنامه‌های استانی باید جامع، کامل و با مشارکت تمامی بخش‌های دولتی، خصوصی و فعالان و متخصصان این حوزه ترسیم شود تا ابعاد مختلف آن در زیرساخت، خدمات و محتوا متناسب با مزیت‌ها و ظرفیت‌های استانی و به صورت متوازن رشد کند. دبیر شورای عالی فضای مجازی ستون پیشرفت کشور در فضای مجازی را نیز سرمایه انسانی کشور دانست و افزود: تربیت و حفظ سرمایه‌های انسانی در این حوزه بسیار حائز اهمیت بوده و در واقع نیروهای انسانی متخصص فضای مجازی ستون این فضا هستند.

جای خالی الزامات توسعه دیجیتال در برنامه هفتم توسعه

ادامه از صفحه یک

البته مطابق زمان‌بندی، مهلت اجرای قانون برنامه پنج‌ســاله ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اســلامی ایران در ســال ۱۴۰۰ به پایان رسید اما با مصوبه‌ای از سوی نمایندگان مجلس شورای اسلامی، اجرای این برنامه برای یک سال دیگر و تا پایان سال ۱۴۰۱ تمدید شد. بنابراین دولت حاضر مهلتی مناسبی داشت تا برنامه پنج ساله دقیق‌تر و منسجم‌تری متناسب با تحولات جهانی تدوین نماید، به ویژه آن که تجربه شش برنامه دیگر در دولت‌های پیشین را پیش رو داشت.آنچه در نگاه اول به کلیات برنامه به نظر می‌رسد آن است که توجه به شرایط خاص کشور اکثریت اهداف این برنامه با رویکرد اقتصادی تدوین شده و به تبع آن عمده توجهات کارشناسان و نقد برنامه نیز حول محور مسائل اقتصادی متمرکز شده است. همین مسئله سبب شده که در برنامه به سایر حوزه‌های مهم کمتر توجه شود یا به نحوی توسعه‌ی سایر حوزه‌ها به حوزه اقتصاد گره بخورد؛ از جمله این موارد حوزه توسعه دیجیتال است. درحالی که جهان درگیر یک گذار فناورانه است و در این گذار، تمام ابعاد سیاسی، اجتماعی، فنی، فرهنگی کشورها تحولات اساسی به خود خواهد دید این برنامه بسیاری از الزامات توسعه دیجیتال را نادیده گرفته و در یک جمله فاقد هرگونه سیاست منسجم توسعه دیجیتال برای مواجهه با عصر جدید فناوری است که در ادامه به برخی از آن‌ها اشاره می‌گردد.

عدم انسجام در توسعه و تنظیم‌گری دیجیتال

الف) پراکنده‌گویی وظایف دستگاه‌های ذی‌ربط: ساده‌ترین نکته‌ای که نشان دهنده‌ی نبود وحدت نظری برای توسعه دیجیتال در برنامه هفتم است پراکنده‌گویی وظایف وزارت ارتباطات به عنوان متولی اصلی توسعه دیجیتال و عدم رویه واحد بین مواد مربوطه در این برنامه است. هرچند نقش و حوزه فعالیت این وزارت‌خانه ایجاب می‌کند که در تعامل با سایر دستگاه‌ها باشد، اما حداقل قابلیت تمرکز و تجمیع در محورهای کلیدی و اصلی ذکر شده در سند به ویژه اقتصاد دیجیتال و توسعه دولت الکترونیک که بر دوش این وزارت است وجود داشته، به علاوه آن که نقش سیاست‌گذاری و تنظیم‌گری سایر نهادها مغفول و پراکنده است. به عنوان مثال نقش شورای عالی فضای مجازی در تدوین چارچوب راهبری و مقابله با چالش‌های فناوری‌های نوین در ۵ سال آینده پیاده‌سازی برنامه نادیده گرفته شده است. شایسته است با توجه به اهمیت توسعه دیجیتال و نقش دستگاه‌های ذی‌ربط یک فصل منسجم به این حوزه اختصاص داده شود.

ب) توقف در لایه توسعه دولت الکترونیک و بی توجهی به دولت دیجیتال: نکته دیگر آن است که هر چند ایران به ارتقا و توسعه دولت الکترونیک و خدمات هوشمند نیازمند است ولی از منظر این لایه همچنان نگاه به لایه‌ی توسعه دولت الکترونیک وجه غالبی دارد و ابعاد دولت دیجیتال، به عنوان یک اکوسیستم خالق ارزش عمومی نادیده گرفته شــده است. اما همین نگاه نیز ناقص است و برنامه‌های توسعه خدمات و سامانه‌های مختلف در مواد گوناگونی دنبال می‌شوند که لزوماً هدایت فنی واحد ندارند و تکلیف تعامل‌پذیری در توسعه خدمات مشــاهده نمی‌شود. تنظیم‌گری وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات صرفا به موضوع مجوزدهی به سامانه‌های جدید (ماده ۱۰۶) معطوف شده و برنامه در مورد توسعه سامانه‌های قبلی که بعضا موازی بوده یا با تغییر رویکردهای دستگاه‌ها متوقف مانده‌اند مسکوت است. بنابراین لازم است ضمن توجه به این نواقص مفهوم دولت دیجیتال توسط برنامه نویسان و سیاست‌گذاران ابتدا ادراک شده و سپس در برنامه مدخلی برای ورود به این عرصه گنجانده شود. همچنین در مواد مرتبط با اهداف اقتصاد دیجیتال و هوشمندسازی، عموما سه محور مهم تنظیم‌گری دیجیتال شامل؛ محل تامین مالی، هزینه کردهای متراکم و راهبری فنی منسجم، نادیده گرفته شده است.

ج) نادیدن بخش خصوصی در توسعه دیجیتال: به علاوه یکی از مهمترین فاکتورهای برنامه‌ی توسعه قوی، پررنگ بودن نقش بخش خصوصی و تنظیم‌گری مشارکتی در آن برنامه است. مشارکت بخش خصوصی در توسعه خدمات الکترونیکی و هوشمندسازی دولت و ارائه خدمات پایه کاربردی می‌تواند موتور توسعه این حوزه بدون سرمایه‌گذاری اولیه کلان از سوی دولت باشد اما این برنامه جز کلی‌گویی درباره اولویت مشارکت عمومی–خصوصی آن هم محدود به حوزه زیرساخت ابری (ماده ۱۰۶) هیچ خط سیر و جهت‌گیری مشخصی نسبت به چگونگی تحقق اهداف شبکه ملی اطلاعات با رفع موانع و تشویق مشارکت بخش خصوصی نیز ندارد؛ در صورتی که مشارکت عمومی–خصوصی مطلوب نیازمند به حمایت‌ها و مشوق‌های مالی و رفتاری برای بخش خصوصی است. در این برنامه نه تنها بخش خصوصی محور نیست، بلکه تقریبا نادیده گرفته شده و نگاه توسعه‌ای و اکوسیستمی وجود ندارد و به صنایع نوپا در حوزه فناوری و به زنجیره ارزش توجه نشده است. جدا از موارد فوق با تدقیق در مواد این لایحه به سایر مواردی همچون، تعارض منافع (ماده ۷۶–ب)، بی‌توجهی به قوانین بالادستی، بیان بدیهیات و کلیات در وظایف و نقش‌ها (ماده ۷۷–ب) و... در تنظیم‌گری دیجیتال برخواهیم‌خورد.

نادیده گرفتن هوش مصنوعی به عنوان پیشروترین فناوری دیجیتالی عصر حاضر

از دید بسیاری از اندیشمندان جهان وارد عصر هوش مصنوعی شده است. این فناوری به سرعت در حال ورود و تغییر در ابعاد مختلف زندگی بشری است و کشورهای پیشرفته بر سر توسعه آن شدیدا در حال رقابت هستند. بنابراین استفاده بهینه از این فناوری مولد از یک سو و از سوی دیگر تدبیر برای اثرات مختلف آن، تنظیم‌گری این فناوری ضروری می کند. لایحه برنامه هفتم هیچ اشاره‌ای به هوش مصنوعی و روایت واحد و نظام یافته‌ای از تعیین تکلیف ایران در جهان در حال تغییر ارائه نداده است. اهمیت این موضوع از آنجاست که تا پایان برنامه یعنی ۵ سال آینده حتماً باید برای استفاده از این فناوری برنامه ریزی صورت پذیرد. این در حالی است که نه تنها کشورهای توسعه‌یافته، بلکه دو همسایه‌ی ایران یعنی امارات و عربستان عمیقا در این حوزه ورود کرده و برنامه‌های مفصل بلندمدت برای هوش مصنوعی تدوین نموده‌اند.

البته به غیر از هوش مصنوعی وضعیت کلی دولت در حوزه فناوری‌های نوین دیجیتالی به عنوان یکی از کلان روندهای آینده، از جمله اینترنت اشیا، متاورس، رایانش کوانتومی، واقعیت تعمیم یافته و... برنامه مشخصی ندارد و در حوزه اقتصاد دیجیتال نیز راهبردها شفاف نیستند. این لایحه فقط در حوزه اقتصاد دیجیتال به چند مورد از جمله تدوین سند ملی توسعه اقتصاد دیجیتال توسط وزارت ارتباطات، تکلیف دستگاه‌ها به تدوین برنامه تحول دیجیتال خود ایجاد رشته‌های تحصیلی و دوره‌های جدید و بازنگری در سرفصل رشته‌های تحصیل و تدوین نظام سنجش سهم زیست‌بوم اقتصاد دیجیتال توسط مرکز آمار اشاره کرده است و خلا برنامه در زمینه ارتقای هوش مصنوعی و فناوری‌های مرتبط با این حوزه، کاملا مشهود است.

نداشتن الگوی راهبردی توسعه این فناوری در کشور، عدم تشخیص و تفکیک وظایف نهادها و وزارتخانه‌های موجود در قبال این فناوری، پیش‌بینی نشــدن هدایت کارشناسی دستگاه‌های اجرایی برای استفاده از هوش مصنوعی در تحلیل و به روزرسانی هوشمند داده‌ها و شناسایی متغییرهای اساسی هر دستگاه از قبیل تولید، مصرف، سرمایه، امور مالی و آموزشی، عدم رویه واحد انطباق بین‌المللی در مواجهه با این فناوری، نادیده گرفتن نقش بخش خصوصی در هوش مصنوعی و جهت‌گیری هدایت و تسهیل امور شرکت‌های نوپا و... در توسعه این فناوری از جمله خلاهای مهم برنامه هفتم در توسعه دیجیتال است.

بی توجهی به ایجاد یک نظام حقوقی دیجیتال

به عنوان مهمترین چالش‌های پیش روی این برنامه از منظر لزوم رویکرد مشخص در خصوص توسعه دیجیتال در کشور، تدوین قوانین و دستورالعمل‌های مناسب با این حوزه از جمله مسائل مربوط به حریم خصوصی، استفاده، پردازش و نشت داده، انتشار و تبادل داده، مالکیت معنوی و همچنین سواد و مسائل اخلاقی قابل بررسی است. بنابراین اتخاذ اقداماتی در برنامه هفتم توسعه با اولویت مسائل فوق در پیشبرد اهداف ۵ سال آتی این حوزه در کشور ضروری است. مگر نه بسیاری از مواد این برنامه که با مسائل حقوقی داده‌های دیجیتال در ارتباط است (به عنوان مثال ماده ۷۵–ب– که تاکید بر ایجاد سامانه رصد در جهت سنجش سبک زندگی مردم و شاخص‌های فرهنگ عمومی نموده) با چالش جدی روبرو خواهد شد.

به عنوان نمونه دیگر دسترسی کسب و کارهای دیجیتال به داده‌های وزارت ارتباطات در ماده ۶۶ مدنظر قرار گرفته است. که ضمن بی‌توجهی به مکانیسم‌ها و حقوق «داده باز» در جهان، بر دسترسی به داده‌های این وزارتخانه تعرفه قراردادی شده که بر خلاف رویه‌های جهانی است. در کشورهای «OECD» پذیرفته شده است که داده‌های بخش دولتی و عمومی {در صورتی که امنیت ملی یا منافع خصوصی متضاد وجود نداشته باشد} باید از طریق داده‌های باز، رایگان و بدون هرگونه محدودیت ناشی از حقوق مالکیت معنوی (IPR) در دسترس قرار گیرد. به علاوه اگر واقعا هدف برنامه تسهیل نوآوری کسب و کارهاست تمرکز صرفاً بر داده‌های در اختیار این وزارتخانه و مکانیسم‌های وادیدن مسائل حقوقی، کمک چندانی به تسهیل نوآوری نخواهد کرد زیرا بخش عمده داده‌های مورد نظر کسب و کارها در سطح سازمان‌های مختلف توزیع شده است. هر چند اسنادی به طور پراکنده در این حوزه نگاشته شده اما در نظر گرفتن یک نظام حقوقی دیجیتال با محوریت مرکز ملی فضای مجازی که به طور شفاف تمام مسائل این حوزه همچون زوایا، ابعاد تاثیرات، چارچوب‌های حقوقی و آگاهی رسانی لازم را در قالب بخش‌های مختلف بیان نموده، الزامی است تا در آینده برنامه با چالش‌هایی چون تبعیض در ارائه اطلاعات، نقض حریم خصوصی و حقوق انتشار و تبادل داده روبرو نگردد.

عدم تعادل در توسعه لایه‌های مختلف اقتصاد دیجیتال

بررسی برنامه گواه از آن است که به صورت محدود به حوزه زیرساخت در اقتصاد دیجیتال پرداخته ولی در حوزه پلتفرم و سرویس رویکردی نداشته است. در مواد (۶۴ و ۶۵) لایحه پیشنهادی دولت، تحقق بعضی از اهداف قابل وصول‌تر به ویژه اهداف کمی سند شبکه ملی اطلاعات که بازه تحقق آن در ۱۴۰۴ هدف‌گذاری شــده بود دنبال می‌شود و در واقع دولت با این برنامه اهدافی از پیش تعیین شده و تا حدودی اجرا شده را تا ۱۴۰۶ بسط داده است.

بنابراین با آن که هماهنگی با اسناد بالادستی در برنامه حائز اهمیت است اما نه تنها دولت در برنامه نوآوری نداشته، بلکه رویکرد مکمل هم نسبت به اهداف سند شبکه ملی اتخاذ نکرده است و اهداف دشوارتر و به نوعی کلیدی‌تر در تحقق شبکه ملی اطلاعات به ویژه لایه پلتفرم، همچون پیاده سازی و ترویج استفاده از سیستم عامل ملی و جویشگر یا رشد و توسعه سرویس‌های دیجیتال در این برنامه دنبال نشده و راهکارهایی هم برای تحقق آن‌ها یا تسهیل تحقق آن‌ها پیشنهاد نشده است که تلاش شده در قالب احکام الحاقی همچون استفاده از ظرفیت رایانش ابری در بخش سکوها و نرم افزار به عنوان خدمت، این خلا پوشش داده شود.

البته در لایه زیرساخت هم توجه کافی به موارد لازم صورت نگرفته است. به عنوان مثال در فیبر نوری به عنوان اولویت اصلی دولت و ضرورت آن برای دسترسی به فناوری‌های پیشران، ضریب نفوذ مشخصی در نظر گرفته نشده است یا در رایانش ابری به لزوم مدیریت هزینه‌ها و بهینگی سرمایه‌گذاری‌ها، انطباق‌پذیری پایه‌ای سرمایه‌گذاری‌ها، استانداردسازی داده‌ها و توسعه هماهنگ و یکپارچه و بهره‌گیری از فرصت‌های فناوری اطلاعاتی و مقابله با تهدیدها توجهی نشده است.

جمع‌بندی

در نهایت باید گفت که با بررسی بند به بند مواد برنامه هفتم توسعه امکان برخورد با تناقضات، کاستی‌ها و خلاهای زیاد دیگری در حوزه توسعه دیجیتال وجود دارد، اما در این نوشتار به چهار رکن اصلی اشاره شد. به علاوه مهمتر از آن کاســتی‌ها، این که با توجه به وضعیت کلان اقتصادی کشور و اقتصاد محور بودن این برنامه دستیابی به سهم ۱۵ درصد اقتصاد دیجیتال از تولید ناخالص ملی، بسیار دور از ذهن است؛ به علاوه آن که مکانیسمی برای تحقق این سهم در صورت محقق نشدن رشد اقتصادی ۸ درصدی سالانه تدبیر نشده است. لازم است ابتدا پراکنده‌گویی و نوا